

Мельник О. І.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Олейніченко К.О.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ефективна бюджетна система для будь-якої країни є основним чинником зростання добробуту громадян, забезпечення сталого і динамічного соціально-економічного розвитку, важливим інструментом регулювання соціально-економічних відносин. Згідно із Бюджетним кодексом України [1] бюджетна система визначається як сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетна система України ґрунтується на основі десяти принципів (рис. 1).

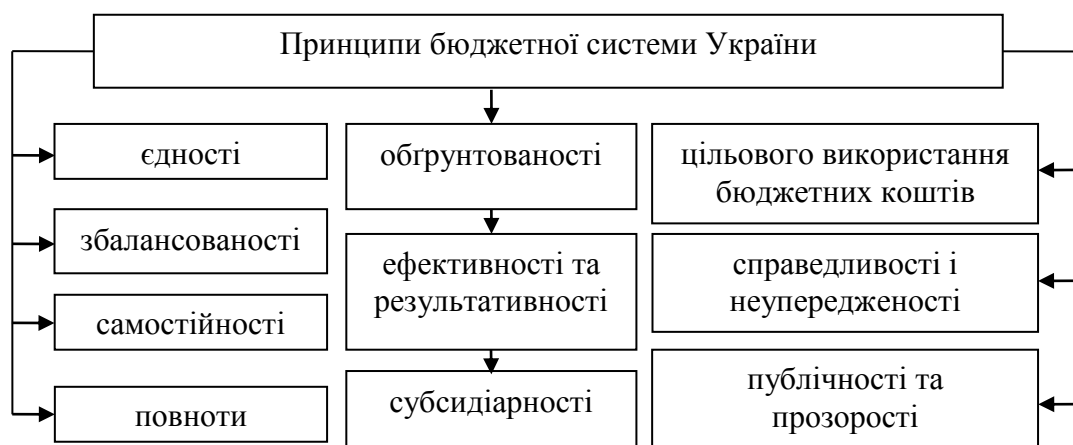

Рисунок 1 – Принципи бюджетної системи України

Джерело: побудовано авторами на основі даних [1]

В Україні бюджетну систему побудовано з урахуванням закріпленого Конституцією України [2] адміністративно-територіального устрою держави. Вона складається з Державного бюджету України та місцевих бюджетів (бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування).

У зарубіжних країнах принципи побудови бюджетної системи закріплюються в конституціях. Узагальнюючи їх, слід виділити такі, як: збалансованість, щорічність, єдність, обов'язкове закріплення бюджету у формі законодавчого акту [3].

У всіх європейських країнах одним із основоположних конституційних принципів є збалансованість бюджету. Так, в Основному Законі Федеративної Республіки Німеччини закріплена норма: «Доходи і витрати повинні бути збалансовані в бюджеті» (ч. 1 ст. 110). Подібна вимога про необхідність досягнення збалансованості бюджету зазначена і в Конституції Фінляндії: «Бюджеті асигнування повинні покриватися доходами» (ч. 2 § 84). У Конституції Польщі встановлено заборону на покриття «бюджетного дефіциту шляхом взяття зобов'язань перед центральним банком держави» (ч. 2 ст. 220). У Конституції Швейцарії закріплено вимогу союзним органам забезпечувати «стійку рівновагу між власними витратами і доходами» (п. 1 ст. 126). Також у більшості держав закріплений принцип ефективності, економічності та доцільності використання бюджетних коштів. Зокрема, у Конституції Австрії визначена необхідність дотримання «принципів економічності, рентабельності і доцільності» при складанні, веденні і виконанні бюджету (ч. 1 ст. 51a) [3].

Зауважимо, що у світовій практиці поширена практика щодо децентралізації та автономії органів місцевого самоврядування. У деяких країнах частка податкових надходжень у доходах місцевих органів влади становить 60 відсотків [3].

Місцеві бюджети відповідно до законодавства України містять надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати становлять єдиний баланс відповідного бюджету [1]. Основним суб'єктом бюджетної системи в умовах бюджетної децентралізації є бюджети об'єднаних територіальних громад.

Вважаємо, що серед усіх задекларованих принципів бюджетної системи України найбільш важливими на сьогодні є: принцип публічності та прозорості, оскільки громадяни мають право бути повністю поінформованими щодо усіх бюджетних питань та бюджетного процесу; принцип субсидіарності, оскільки він є базовим принципом європейської демократії та спрямований на максимальне наближення бюджетних послуг до їх безпосереднього споживача на відповідній території. Надалі необхідно забезпечувати самостійність органів місцевого самоврядування у формування власних фінансових ресурсів та розробці перспективних прогнозів соціально-економічного розвитку громад.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17> (дата звернення 09.11.2020).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 09.11.2020).
3. Грузіна І. А. Дослідження зарубіжного досвіду побудови бюджетної системи. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С. 61-64.
4. Захожай К. В. Принципи побудови Державного бюджету України: процесно-системний підхід. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 47-54.
5. Sirenko N., Melnyk O., Shyshpanova N. Prospects for implementing the “participatory budgeting” as an effective instrument for implementing budgetary policy at the local level. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. vol. 4. no. 2. pp. 222-228.